

РЕЦЕНЗИЯ

**От проф. д-р Неда Балканска, СУ „Св. Кл. Охридски“, ФНОИ,
катедра Специална педагогика
на дисертационния труд за присъждане на образователна степен
„доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки,
професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика),
на тема: Приложение на новите слухови технологии в ранната
интервенция на деца със слухови нарушения**

Автор: Константина Наполеон Лили

Научен ръководител: доц. д-р Катя Дионисиева

Общо описание на представените материали

Със Заповед №1062 от 10.06.2022 г. на Ректора на Югозападния Университет „Неофит Рилски“ **съм определена за член на научното жури** за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд **на тема „Приложение на новите слухови технологии в ранната интервенция на деца със слухови нарушения“** за придобиване на образователната и научна степен ‘доктор’ в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика). **Автор на дисертационния труд е Константина Наполеон Лили** – докторант към катедра Управление на образованието и Специална педагогика, с **научен ръководител доц. д-р Катя Дионисиева** от ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Представеният от Константина Наполеон Лили комплект материали на електронен носител **свидетелства, че кандидатът е изпълнил минималните национални изисквания** по чл. 2б, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ.

Кратки биографични данни за докторанта. Константина Наполеон Лили завършва **бакалавърската си степен** в Университета „Аристотел“- гр. Солун, през 2009 г. **Магистърската си степен** по

Специална педагогика получава от ЮЗУ „Неофит Рилски“ и продължава своето образование като *задочен докторант към Факултета по педагогика, катедра Управление на образованието и Специална педагогика* към същото висше училище. От 2018 до 2021 г. повишава своята квалификация като зъвършва специализации в областта на Специалната педагогика и обучителните трудности, както и успешно участва в квалификационни тренинги по PECS и Брайл.

Трудовият ѝ стаж е тясно свързан с педагогическата сфера- от 2004 г. до 2012 г. докторантката е учител по старогръцки език, литература и латински език на ученици от 12 до 18 годишна възраст. От 2017 до 2021 г. е специален учител в гр. Катерини, Гърция. Професионалният път на Константина Наполеон Лили свидетелства за постоянство и последователност на интересите ѝ, и желание за непрестанно развитие, формиране на професионалните ѝ компетенции.

Актуалност на дисертационния труд. Кохлеарната имплантация продължава да поддържа интереса на специалистите и да поставя сериозни предизвикателства пред тях, свързани с усъвършенстването на технологиите, начина на приложение, ролята на участниците в клиничния и местния екип, следоперативната рехабилитация, обучение и постижения на децата с кохлеарни импланти. Все още в много държави липсват сериозни изследвания, които предлагат информация относно различните страни на тази интервенция. От изключително значение е да се регистрират особеностите в развитието на децата с кохлеарни импланти (в следоперативния период), влиянието на конкретни фактори върху това развитие, за да бъдат специалистите в състояние да организират процеса на имплантацията така, че да осигурят оптимални условия за формиране на слухови, езикови/речеви и комуникативни способности за всяко дете.

В този смисъл темата на настоящия дисертационен труд е с подчертана актуалност за научната и практическата сфера.

В структурно отношение трудът съдържа *четири глави, увод и заключение*. Обемът от страници възлиза на 147 компютърни страници, в библиографската справка са цитирани над 99 източника- на кирилица и латиница. Следва да отбележа, че структурирането на *разработката е в съответствие с основните изисквания за дисертационен труд*.

Теоретичната постановка на проблема е представена в *първите две глави*. Представена е информацията относно класификациите на слуховите нарушения, дефиниране на понятията глухота и нарушения на слуха, методи за диагностика. Разкрива се приложението на кохлеарната имплантация в исторически план, устройството и функционирането на кохлеарната имплантна система, както и етапите на кохлеарната имплантация. Авторката прави препратки към практиките в Република Гърция, което представлява ценна информация за читателя.

На този фон се разкриват особеностите един от най-съществените моменти от интервенцията- постоперативната рехабилитация и обучението на децата, които са обвързани с редица фактори, за да се достигнат максимални резултати за всяко дете.

Дизайнът на емпиричното изследване съдържа цел, изследователски въпроси, обхват и участници в експеримента. Инструментът на изследването е детайлно описан. Приложеният въпросник е предварително апробиран и оптимизиран на базата на тази апробация, което повишава значително неговото качество. Изследвани са 114 деца от учебни заведения в Гърция, които представляват една внушителна извадка. Въпросникът е приложен на учителите, обучаващи децата.

Анализът на резултатите представлява логичният финал на тази научно-изследователска разработка и намира място в четвърта глава. Данните от проведения експеримент са интерпретирани количествено и качествено. Емпиричните данни са подложени на статистически анализ,

който доказва тяхната стойност. Резултатите са илюстрирани посредством таблици и диаграми, което улеснява тяхното възприемане.

Текстът на автореферата отразява съдържанието на дисертацията. Посочени са три самостоятелни публикации по темата на дисертацията.

Настоящият дисертационен труд се характеризира с редица **приноси с научно - приложен характер**:

1. Обогаляване на теорията и практиката в областта на Специалната педагогика с изследване, проведено с научен подход.
2. Създаден е инструмент, който се базира на комбинация от стандартизирани методики, адаптирани към потребностите на конкретното изследване;
3. Този инструмент може да намери широко приложение в практиката, включваща деца както с кохлеарни импланти, така и с друг тип слухопротезиране;
4. Приложеният инструментариум може да се прилага многократно във времето с цел отчитане на динамиката в изследваните компоненти.
5. Настоящият експеримент отваря врати за бъдещи изследвания, дава възможности за регистриране на проблемните зони и оптимизиране на процесите на следоперативна рехабилитация, и обучение на децата с кохлеарни импланти;

Като **препоръки** мога да отбележа **следното**: да се постави фокус в заглавието върху кохлеарната имплантация; да не се протипоставят понятията глухота и слухови нарушения, тъй като глухотата е вид слухово нарушение, което се характеризира определена степен на загуба на слуха и произтичащите от това специфики в развитието; да се прецизира описанието на устройството и функционирането на кохлеарния имплант- с. 17- „кохлеарният имплант се поставя в цялата слухова система“ не е точно- кохлеарният имплант се поставя в периферната част на слуховата

система; да се осъвремени част от информацията- напр. активните електроди на съвременните кохлеарни имплантни системи отдавна надвишават 22 канала, както е посочено в дисертационния труд; да се прецизира видът и позицията на речевия процесор в системата на кохлеарния имплант; по-прецизно цитиране на използваните автори в текста. Бих препоръчала да се включат и автори на гръцки език, тъй като в Гърция, в последните десетилетия, са налице редица публикации по темата на дисертационния труд.

По отношение на експерименталната част: да се формулират хипотези на изследването- те са загатнати в текста, но формулировката им липсва; да се задълбочи качественият анализ на емпиричните данни; да се формулират приносите на научната разработка.

Имам **въпрос** към докторантката: Как резултатите от проведеното изследване биха повлияли положително ранната интервенция на децата с кохлеарни импланти, при положение, че обект на изследването са ученици от начален етап на обучение?

В заключение: Дисертационният труд съдържа *научно-приложни приноси, които представляват авторски принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ЮЗУ „Неофит Рилски“*. Всичко това, подкрепено от положителното впечатление, което остави у мен дисертационният труд, ми позволява *да предложи на Уважаемото Научно жури* да присъди на *Константина Наполеон Лили образователната и научна степен „доктор“* в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика).

31.08.2022 г.
гр.София

Рецензент:
(проф. д-р Неда Балканска)

